

Храмовна слава и освећење Српског клуба у Чипу

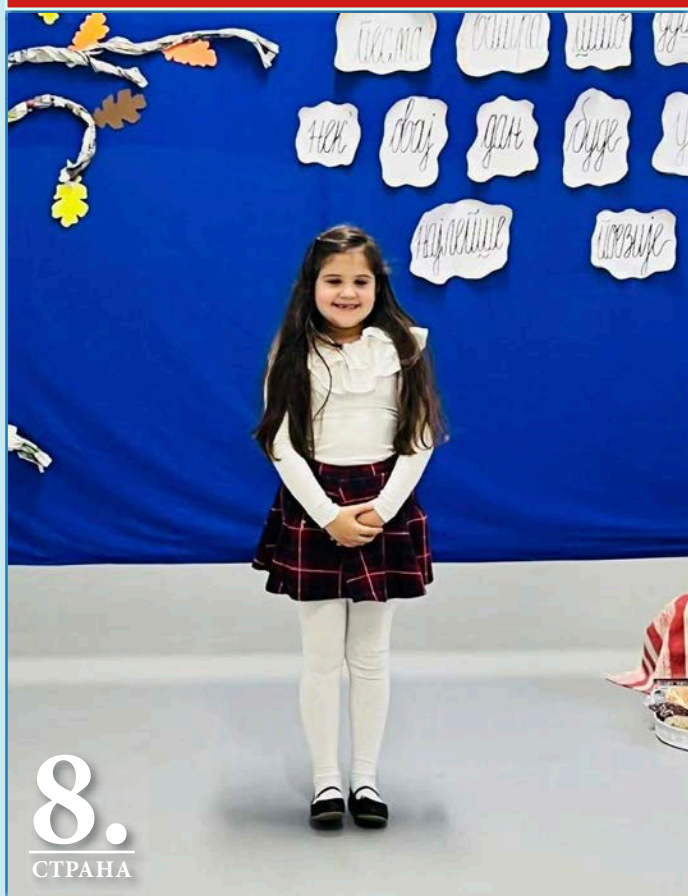

5.
СТРАНА

2.
СТРАНА

Такмичење у рецитовању у Сегедину

8.
СТРАНА

СНН

Посета Додика Будимпешти

12.
СТРАНА

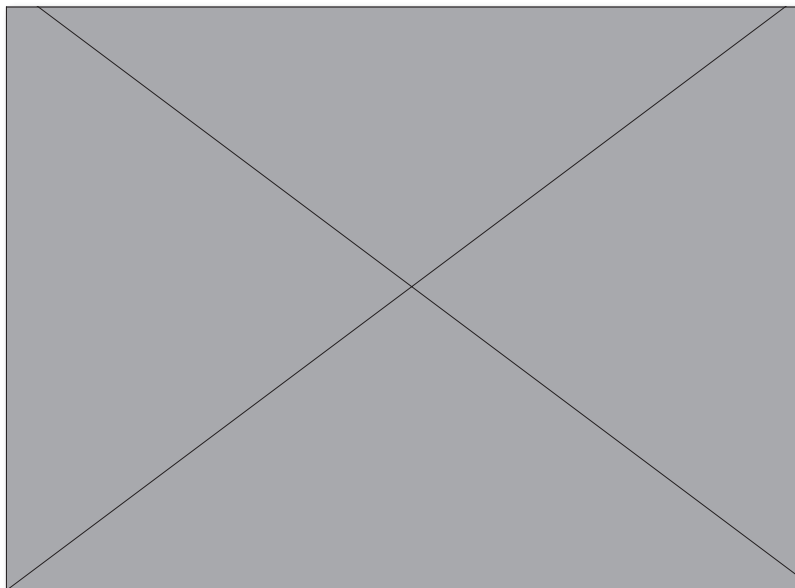
Освештана црквена звона у Грабовцу

ПОЛИТИКА

Председник Српске у Будимпешти

Додатна средства за пољопривредну механизацију

Председник Републике Српске Милорад Додик 22. новембра боравио је у званичној посети Мађарској. У Будимпешти је разговарао са представницима мађарског Министарства иностраних послова.

Тема састанка били су пројекти Српске и Мађарске. Договорено је да мађарска Влада издвоји додатна средства за субвенционисање куповине пољопривредне механизације у Српској.

Влада Мађарске обезбедиће додатних пет милиона евра за подршку пољопривредницима у Српској, па ће уместо планираних 19, тај износ бити 24 милиона евра. Ово је договорено на састанку председника Републике Српске Милорада Додика и представника мађарског Министарства иностраних послова који је одржан у Будимпешти.

Мађарска Влада препознала је потенцијал Српске као и велику заинтересованост пољопривредника за субвенције.

Тако да смо добили уверавање да ће мађарска страна обезбедити додатних пет милиона, тако да ће уку-

пан аранжман бити 24 милиона евра, што говори о томе да су овде у Мађарској баш имали разумевање за све наше пројекте. Друго су била питања везана за инфраструктуру, за индустрију и све оно што покрећемо и што радимо – рекао је Додик.

Сарадња са Мађарском је од стратешке важности за Српску што потврђују бројни пројекти који су реализовани и који ће се спроводити у будућности, рекао је Додик и том приликом најавио састанак делегација Мађарске и Републике Српске који је планиран за јануар наредне године.

Боравак у Будимпешти Додик је искористио да посети највећу синагогу у Европи, али и Меморијални центар Холокауста у Будимпешти. Пренесена искуства биће од значаја приликом изградње Меморијалног центра у Доњој Градини, који ће Српска и Србија градити заједно.

– Мораћемо да развијемо сарадњу и са другим организацијама, Јад Вашем и другима, како бисмо обезбедили потпуну размену података и како бисмо се информисали о томе, јер је дуго година, без обзира што је живео у нашем народу, страдање у Јасеновцу остало потиснуто – истакао је Додик.

изградње меморијалног центра Доња Градина, јер заиста је Мађарска са својим установама које се баве истраживањем Холокауста, као што сам рекла, водећа и заиста ћемо ми применити одређену методологију коју они користе у презентацији тих трагичних догађаја из Другог светског рата – изјавила је директор Јавне

Зарад ширења истине и свести о Холокаусту и геноциду над Србима, Јеврејима и Ромима у Независној Држави Хрватској током Другог светског рата, Српска и Мађарска договориле су бројне активности на пољу културе и образовања.

– Свакако да ће нам искуства која данас носимо одавде бити примењива када дође до реализације пројекта

установе Спомен-подручје Доња Градина, Тања Тулековић.

Мађарска је искрени пријатељ Српске како на политичком, тако и привредном плану, поручио је Додик. Због тога је, каже, потребно користити сваку прилику за састанак са мађарским представницима како би се то пријатељство додатно ојачало.

Извор: РТРС, MAZSISZ

Окруили сѐо у Белом Манастиру

Сто година од оптације српског и осталог јужнословенског становништва

М. Кулић, М. Мицић, Ј. Веселинов и П. Ластих

Под насловом „100 година од оптације српског и осталог јужнословенског становништва из Мађарске у Краљевину СХС – с посебним освртом на Барању“, у организацији Пододбора СКД Просвјета у Белом Манастиру, Већа српске националне мањине Осјечко-барањске жупаније, Већа српске националне мањине општине Дарда и Матице српске из Новог Сада, уз учешће предавача из Србије, Мађарске и Хрватске 15. новембра у Српском културном центру у Белом Манастиру одржан је округли сто. Након поздравних речи Дејана Јеличића, председника беломанастирског пододбора СКД Просвјета, скуп је отворио др Милан Мицић, генерални секретар Матице српске, иначе, врсни познавалац и истраживач оптације. Он се осврнуо на цео историјски процес који је претходио оптацији: „То је време после Великог рата, нове границе се постављају у Европи... Нестала су четири велика царства, поготово источна и средња Европа су се прекрајале, формирале су се националне државе. Велики рат је донео страшна разарања, уништен је један свет који је постојао пре 1914. и донео је једну енергију национализма. Версајски споразум није решио питања због којих је почео Велики рат и у принципу то је време размене становништва када генерално мањине, које су остале у границама, теже да уђу у матичну државу где су желеле остварити своја национална права да добију социјалну шансу!“

Он је у наставку свог предавања подсетио да је од 20.000 Срба који су живели на територији тријанонске Мађарске, 14.000 њих се определило за оптацију! То је две трећине ондашњег српског становништва!

- То је велики број и сматра се кључним догађајем у животу српске заједнице у Мађарској – нагласио је Милан Мицић, који је у наставку свог предавања детаљније говорио о одласку Срба из Мађарске у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца.

Он је подсетио да је било више таласа када су Срби у Мађарској, између 1921. и 1931. године, напустили своја ве-

ковна огњишта у нади да ће у новој домовини доживети лепшу будућност.

Милан Мицић је у свом предавању детаљно говорио и о приликама у којима су живели оптантаци, а такође осврнуо се и на положај оних Срба који су одлучили да остану на својим вековним огњиштима.

Излагању генералног секретара Матице српске надовезао се и Пера Ластих, директор Српског института при Самоуправи Срба у Мађарској, који је такође нагласио важност нестанка Срба са данашње територије Мађарске након Првог светског рата! Он је подсетио да је приликом пописа становништва 1910. године регистровано 25.000 Срба, а 1930. године пописано је троструко мање, наиме, у попису је наведена 7031 српска душа!

Говорник је у наставку свог предавања говорио о масовним исељавањима Срба током 1923-1924, пре свега, из околине Будимпеште и околине, односно, Поморишја, а такође се осврнуо и на оптирање Срба од 1928. до 1931. године.

Руководилац Српског института је говорио и о значају теренских истраживања која се остварују у оквиру пројекта „Слика и памћење“, а такође је истакао важност бележења породичних прича, легенди, проналажења рукописа, мемоара, који говоре о оптирању Срба.

- Нажалост, време је учинило своје и данас, по свему судећи, више немамо живе оптанте, међутим, од њихових потоака итекако можемо да дођемо до вредних слика, докумената. Свакако су важне породичне приче и легенде – њих ваља забележити! – упозорио је говорник из Мађарске, који је при томе евоцирао успомене свога деде, који је за време оптације био народни учитељ у Сечују и био противник оптирања.

Пера Ластих је посебну пажњу посветио Барањи, тачније, колико је она била погођена оптирањем српском народа, а такође је истакао и важност сарадње са Матицом српском у откривању српске прошлости након Првог светског рата. У томе – како рече говорник – кључну улогу има Милан Мицић

са којим су одређени тематски кругови, које би убудуће ваљало истражити:

1. Како и зашто долази до оптирања?
2. Шта су последице оптирања?
3. Каково је данас историјско памћење (поуке, како утиче на идентитет заједнице)?
4. Обележавање годишњице.

Говорећи о истраживачком раду по архивима, Пера Ластих је подсетио да је према његовом мишљењу архивско истраживање оптације, као теме, у Србији успешније него у Мађарској, а што се тиче предстојећих задатака, нагласак треба ставити на истраживање штампе, односно, преглед мемоара и мемоарских белешки.

Он је изразио своју наду да ће се пројекат „Слика и памћење“ проширити и ван граница, а такође је нагласио важност приређивања изложби помоћу којих ће се представити процес оптације!

Своје предавање директор Српског института ССМ заокружио је најавом једне приредбе у Батањи, наиме, 15. децембра у градићу на мађарско-румунској граници одржаће се обележавање 100. годишњице одласка прве веће групе Срба из Батање. Како је подсетио Батању је за годину дана напустило 1000 Срба што је огроман број.

Управо оптацију Срба из Батање из књижевног аспекта осветлила је у свом предавању мср Милена Кулић, стручни сарадник Одељења за књижевност и језик Матице српске, која је присутнима представила две књиге које на аутентичан начин приказују оптацију Срба: то је књига прича Милана Мицића „Дуго путовање у Табану“ и „Воз савести“ Драгомира Дујмова.

- Код Мицића возови препуни оптаната крећу ка југу и у њима се дешавају свакакви догађаји сеоба: смрт старца и његова сахрана на гробљу првог следећег села, порођаји, различите приче. Таква врста приче о сеоби налази се и у Возу савести Драгомира Дујмова, који је у потпуности зналачки остварен у знаку теме оптације и њихов удељ је предочен као тежак аспект српског својства, што је највише погодило најтежи друштвени слој сиротиње и све оне искрене у вери – нагласила је Милена Кулић.

Током форума о задужбинарству Матице српске након Првог светског рата беседила је др Јелена Веселинов, управник послова Матице српске, док је Пера Матић, врсни истраживач српске прошлости у Хрватској говорио о дигитализацији матичних књига црквене општине у Дарди. Он је при томе

СУСРЕТИ

дао веома драгоцене податке оних оптаната који су се након Првог светског рата у Дарду доселили из Борјада, Поче, Бремена, Илоца, Великог Будмира, Сечуја, Липове, Мајша, Вилања, Батосека, Доње Нане, Липове, Мађарбоје, Мохача, Шумберка.

Он је навео и она насеља надомак Дарде, у која су, такође, оновремено пристигли оптантаци са територије Епархије будимске.

Подсетио је и на одређене личности које су и данас повезне тачке, кључни фактори на релацији Хрватска и Мађарска, међу њима посебно је истакао Стевана Михалцића, свештеника, историчара, политичара и географа о којем ваља много више причати и говорити, представити његову делатност у којој се његово дело „Барања од најстаријих времена до данас“ сматра непревазиђеним.

У раду скупа учествовао је и потписник овог извештаја који је присутнима представио издање под насловом „Слика и речју против заборава“ објављено 2016. године, а које је посвећено оптантима. Он је том приликом говорио о настанку књиге, односно, наговестио да догодине планира објављивање другог тома издања.

Округли сто под насловом „Сто година од оптације српског и јужнословенског становништва из Мађарске у Краљевину СХС – с посебним освртом на Барању“ приведен је крају сумирањем утисака, резултата пред ширим пленумом у великој сали Српског културног центра у Белом Манастиру, где се, између осталог, могла чути и иницијатива да се у поменутом граду у Хрватској оснује Центар за истраживање оптације.

Предраг Мандић

ДРУШТВО

Програми и планови

Активности српских самоуправа

Вера Вуковић Рот

У згради Градоначелничког уреда града Печуја одржана је седница месне српске самоуправе.

Заседањем, којем је присуствовала и Енике Терек Пустаи, главни саветник Локалне самоуправе Печуја, председавао је Радован Горјанац, председник Печујске српске самоуправе а на дневном реду седнице нашли су се модификација буџета, измена датума одржавања јавног саслушања бираног тела Срба у Печују, модификација везана за употребу мобилног телефона, разматрање молбе Печујско-барањског српског удружења, додела припомоћи за прославу Св. Николе и Св. Саве и тачка „Разно“.

Чланови Самоуправе Срба у Печују размотрили су и молбу Печујско-барањског српског удружења, везану за штампање најновијег броја Барањских свезака. Бирано тело је одлучило да ће слично ранијим, и ове године материјално подржати објављивање серијала који гласи о прошлости Срба у мађарском делу Барање.

На дневном реду седнице нашло се и разматрање, односно, додела финансијске подршке прославама Св. Николе и Св. Саве у организацији Печујске српске православне црквене општине, приликом којих ће се припремити пакетићи за најмање и најслађе.

Што се тиче тачке „Разно“, председник месне српске самоуправе Радован Горјанац је присутне информисао о посети делегације Загребачке жупаније Печују, у чијем саставу су се налазили и представници Бошњака, Срба, Мађара, Македонаца, Руса и Украјинаца.

Гости из Хрватске посебно су били заинтересовани за положај народности у Печују.

На крају седнице, разговарало се и о предстојећој прослави Дана народности у Печују која ће се одржати 18. децембра и то у Хрватском позоришту.

Заседање је заокружено најавом одржавања јавног саслушања Печујске српске самоуправе које је 17. новембра одржано у једном од угоститељских објеката града Печуја. Нажалост, слично ранијим, ни ове године

није било баш интересовања бирача за завршни форум Печујске српске самоуправе, но, то није спречило чланове трочланог састава да сумирају годину и оцене учинак Српске самоуправе у Печују.

Како је констатовано, и током 2023. доминирали су они програми који се сваке године остварују, а и финансијска подршка је обезбеђена оним традиционалним приредбама које су од посебног значаја за Печују: то су прослава храмовне славе „Св. Андријана и Јуније“, одржавање „Фестивала културне баштине народности у Печују“, односно, објављивање новог броја „Барањских свезака“, серијала који на српском и мађарском језику обрађује и представља прошлост Срба у Жупанији Барањи.

Током протекле године, посебно се издвојила прослава „Дана деце и породице“ која је одржана у Удвару (Pécsudvard), а прилично велико интересовање владало је за наступ Српског позоришта у Мађарској које је извело представу „Тозовац у Мађарској“.

На крају седнице укратко је дотакнута и 2024. година. Свакако, током наредне године, нема сумње, највећу пажњу изазваће мањински, народносни избори. Што се пак тиче програмске концепције бираног тела Срба у Печују, она ће, по свему судећи, остати иста, наиме, курс приредаба неће се мењати, али се зато предвиђају и неки нови програми који ће имати циљ да промовишу богатство и раскош српске културе.

Након јавног саслушања, заседање је у кратком року одржала и Мађарбојска српска самоуправа.

На седници бираног тела Срба у поменутом барањском насељу, којој је присуствовала и Сабина Хорват, подбележница поменутог барањског насеља, Вера Вуковић Рот, председница Мађарбојске српске самоуправе присутне учеснике форума информисала је о важнијим догађајима, који су се збили у протеклом периоду између два заседања.

Она се осврнула на успешно приређену храмовну славу Св. Луке, односно, одлазак на Банатски сабор, одржан у Десци.

На позив руководства Културно-уметничког друштва „Опанке“ из Помаза, представници бираног тела Срба из Мађарбоје присуствовали су и јубиларном концерту помашког ансамбла, одржаног поводом 40. годишњице постојања, а такође, како је речено на седници, Мађарбојци ће се одазвати и позиву Српског позоришта у Мађарској, односно, Српском културном центру „Српски венац“, како би одгледали представу „Коштана“.

Мађарбојци су нагостили да ће присуствовати и концерту Омладинског хора Српског певачког друштва „Јединство“ из Котора, Црне Горе у будимпештанском Текелијануму (што су и учинили).

Чланови бираног тела Срба у овом

Радован Горјанац, Енике Терек Пустаи и Стеван Кашанин

барањском насељу извршили су и модификацију буџета за 2023. годину, а то је било неопходно, јер је српска самоуправа путем конкурса успела да купи соларне панеле.

Вера Вуковић Рот је говорила и о подношењу конкурса културних садржаја код Уреда премијера, тачније Фонда „Габор Бетлен“ за наредну годину и изразила наду да ће програми предвиђени за 2024. бити позитивно вредновани.

У другој тачки дневног реда, чланови Мађарбојске српске самоуправе су донели одлуке у вези са подношењем предлога за добитника Повеље Сава Текелија за 2024. годину, признања Самоуправе Срба у Мађарској.

Током седнице говорило се и о претплати Српских недељних новина, листа српске заједнице у Мађарској, односно, Српског календара, годишњака Самоуправе Срба у Мађарској. Поред српских домова, оба издања своје место наћи ће и у сеоској библиотеци.

У последњој тачки дневног реда разговарало се и о важности сакупљања и обраде локалне етнографске грађе како би се током првог квартала 2024. године у селу извршила адаптација једне Српске собе. Циљ је да се након оснивања поменуте собе, у изложбеном простору нађе материјална културна баштина српског народа.

И Самоуправа Срба у Липови је одржала своје заседање на којем је изашла у сусрет својим бирачима. Слично ранијим годинама, учинила је то у друштву месне немачке народносне самоуправе и већинског посланичког тела.

У име Самоуправе Срба у Липови извештај о раду у 2023. поднео је Никола Поповић, председник месне српске самоуправе који је подвукао да је бирано тело Срба у овом насељу сходно материјалним могућностима успело да реализује све оне програме које је задржало на самом старту календарске године. Ради се о достојној прослави храмовне славе „Ивањдана“, а ту су били и одласци на храмовне славе у Мохач, Мајш, Шиклош и Шарок.

И у протеклој години бирано тело Срба је материјално подржало објављивање најновијег броја едиције „Барањске свеске“.

Што се тиче инвестиција, извођач-

ких послова, ове године Самоуправа Срба у Липови је урадила мање послове на месном српском православном гробљу.

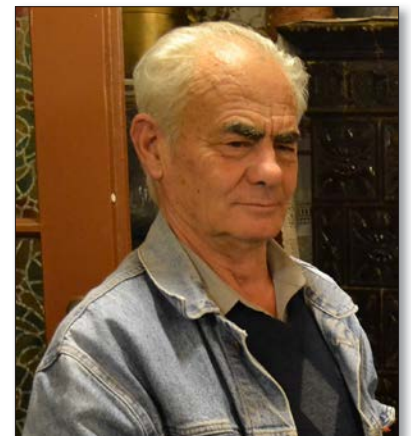
Никола Поповић је говорио и о плановима за наредну годину. Он је нагласио да ће и током 2024. нагласак бити стављен на одржавање традиционалних програма, празновање верских празника, потпомагање издања, прославу храмовне славе „Ивањдана“, а неће изостати ни одласци на празновање патрона светих храмова у Мајшу, Шароку, Мађарбоји и Вилању...

Посебно се издваја планирана екскурзија у матицу Србију, у Београд, где би Срби из овог малог барањског насеља желели да погледају Храм Светог Саве на Врачару.

Све у свему, Срби у Липови се надају да ће и наредне године моћи да наставе са радом на пољу очувања и неговања српске културе и верског живота, заштитом споменичког наслеђа српског народа, пре свега, своје цркве и гробља.

Међутим, све то зависи од тога хоће ли моћи да формирају српску самоуправу. Наиме, још увек немају веродостојне информације везане за резултате прошлогодишњег пописа становништва у Мађарској. Док су Немци у Липови већ сазнали најважније податке, Срби су још увек у ишчекивању. Даље кораке у вези са својим активностима донеће тек када сазнају резултате лањског пописа становништва: могу ли формирати српски самоуправа, односно, на какву државну припомоћ могу да рачунају при својој делатности.

Предраг Мандић

Никола Поповић

Прослава у Чипу

ДУХОВНОСТ

Храмовна слава и освећење зграде некадашње Српске вероисповедне школе у Чипу

Срби у Чипу и ове године достојно су прославили заштитника своје светиње.

Поводом прославе храмовне славе, уприличене 25. новембра, у храму Светог Стефана Дечанског, свету архијерејску литургију служио је Њ.П. епископ будимски г. Лукијан, а њему су саслуживали протојереј-ставрофор Војислав Галић, протојереј Зоран Остојић, протосинђел Варнава Кнежевић, протојереј Радован Савић, архијакон Инокентије Лукин и ђакон Стефан Милисавић. О значају празника беседио је отац Зоран Остојић.

На крају свете литургије уследила је литија око храма, а затим је преосвећени владика благословио славске дарове и пререзао колач. Архијереја Епархије будимске је у име чипске парохије поздравио протојереј Радован Савић, а овогодишњи кумови били су породица Марије Суботин који су комад славског колача предали Јасмини Рац-Петин чија се породица примила овог часног задатка за наредну годину.

У склопу свете архијерејске литургије његово преосвештенство епископ будимски г. Лукијан је беседио о светлом примеру мучеништва и светости српског краља Стефана Дечанског, али и о потреби очувања истинских традиционалних вредности како би као народ опстали.

Након празничне свете литургије верници су прешли у обновљену зграду некадашње српске вероисповедне школе где је владика Лукијан уз саслужење свештенства извршио чин освећења.

Уследио је програм, који је водила Јадранка Драгојловић, а присутне је у име домаћина поздравио Пера Остојић. Затим су следиле презентације о обнови и историјату школе које су приредили Илија Ашабић, потпредседник локалне српске самоуправе чијим је залагањем и радом омогућено да се овај пројекат изведе од самог почетка до краја.

Анђелија Верлинг Марфи, васпитачица у школи у Чипу у свом излагању присутне је ближе упознала са самим историјатом вероисповедне школе у Чипу:

- Српска вероисповедна школа на данашњем месту изграђена је 1863. године. Била је то једноставна сеоска ку-

ћа, као и све остале, са тремом окренутим према југу, дрвеним стубовима, прозорима који су излазили на двориште и на крају малим учитељским станом. Један од првих учитеља био је Ђорђе Бечејић, а током година учитељи су се често мењали – рекла је Анђелија Верлинг Марфи.

На презентацији је речено да је зграда временом полако пропадала, док се 1912. године као покровитељ школе лично изјашњава сам патријарх српски Лукијан Богдановић, који је у то време био и администратор. Тадашњи градоначелник Сентандреје, Евген Думча, преузео је трошкове изградње школе у Чипу. Градња је почела 1912. године, а нова школа је отворена 1. септембра 1913. године. Међутим, наредних десет година настаје много тежак период, без новца и средстава, све до 1921. године када долази до промене живота Срба у Чипу. Тадашњи службеник Михајло Матковић наговорио је своју ћерку Меланију Матковић, која је дипломирала као васпитачица да заврши учитељску школу. Своју дугогодишњу каријеру као учитељица у Српској вероисповедној школи у Чипу започела је 1. септембра 1923. године.

- И ја сам овде завршио два разреда основне школе. Учитељица Меланија нас је усклађивала, учили смо ћирилицу, црквена богослужења, молитве, увек смо појали у цркви у коју смо редовно ишли – присећа се својих школских дана Пера Остојић и додаје:

- Много смо радили на томе да све буде овако како је данас. Имамо 4 просторије, мокри чвор и све је обновљено, како унутра тако и споља. Обнова је трајала 5 месеци, а Богу хвала, ево завршено је. Ми се, заправо, већ годинама спремамо за ово, јер видимо да је тенденција да наша деца иду у мађарске школе, што је чињеница, па смо из тог разлога сви заједно разговарали шта би требало да урадимо. Дошли смо до закључка да треба да обновимо нашу школу и да овај простор напунимо разним садржајима. Није лако, али ако ништа не покушамо, ништа неће ни бити – закључио је Пера Остојић.

Видно дирнута била је и Аница Пандуровић која је рекла: „Срце ми је пуно двојаким осећања... Ја сам овде провела детињство, свако лето сам проводила

код баке и деде који су, ево, живели баш овде преко пута школе. Ја живим у Геду, а мама ми је из Чипа и било ми је мило доћи у неко место где чујем српску реч. С друге стране мало сам тужна, јер ми је отац сахрањен овде и онда се увек морам суочити са чињеницом да га више нема. А човек, кад баш размисли, зашто је он хтео овде да се сахрани – с обзиром да он није био родом из Чипа, него из Липове – долази до тога закључка да је он увек имао тај осећај да су ови Срби, који живе у Чипу, ипак заједно, да су јаки и да држе своје српство. Поносио би се са њима да може све ово да види и да буде са нама.”

Аплаузе публике, која је салу испунила до последњег места, побрали су наступи деце из забавишта у Чипу и српске школе „Никола Тесла” у Ловри.

Прослави су присуствовали свештенство и монаштво Епархије будимске, Љубомир Алексов, заступник српске заједнице у Мађарском парламенту, Золтан Бона, посланик у Мађарској скупштини, Милан Ђурић, потпредседник Самоуправе Срба у Мађарској, Пера Ластаћ, директор Српског института, као и представници ССМ, локалне Самоуправе у Чипу, жупанијске самоуправе, представници српске народносне самоуправе у овом насељу, као и многи други гости.

Некадашњу Српску вероисповедну школу похађала је и Јула Остојић која је изјавила: „Када сам ишла овде у школу, било је јако лепо и имам једно сећање на догађај који се догодио кад сам била у првом разреду. Сећам се да нам је дошао школски надзорник и питао ме како ми се зове отац. Пошто нисам знала мађарски, као нико од деце у нашој школи, нисам га разумела па сам му одговорила да ми се отац зове „Дрена”. Од тада па све до краја живота мога су тату тако звали, а њему је уствари било име Младен. Учитељица Меланија Матковић нас је све учила од 1. до 8 разреда. Пошто нисмо знали мађарски, после смо добили учитеља који нас је учио мађарски.”

Овај догађај је у многим Чипљанима пробудио емоције па тако и у Јадранки

Драгојловић, која нам је рекла: „Ја сам врло емотивно везана за ову школу. У мојој младости овде се одржавало много културних и верских програма. Редовно смо организовали и прославу Божића, Светог Саве. Највише ми је драго да смо успели да обновимо ову зграду, пошто су и моји родитељи похађали ову школу. Не би ми било ни пријатно, а ни драго да којим случајем нисмо успели то да урадимо. Искористили смо повољан моменат, конкурисали и добили средства помоћу којих смо обновили зграду. Завршен је први корак, а сад прелазимо на следећи, а то је да простор напунимо разним догађајима. Ево, управо сад смо се договорили да у јануару обновимо програм прославе Божића, док у фебруару планирамо и промоције. Наша Бранка Башић је такође понудила да помогне у музичким програмима како наступом, тако и организацијом.”

У склопу целодневне манифестације у Чипу, у вечерњим сатима приређена је и игранка.

На крају овог извештаја ваља истаћи да је зграда некадашње српске вероисповедне школе у Чипу обновљена конкурсним средствима Владе Мађарске и уз помоћ Самоуправе Срба у овом месту, те Самоуправе Срба у Мађарској.

Диана Ђурић

КУЛТУРА

Промоција песама Арсе Шошића

Мирис иванског цвећа

У Помазу, у организацији Српског културног центра „Српски венац“, одржана је промоција збирке песама песника Арсе Шошића, рано преминулог Помазлије, који је живео почетком 20. века.

Како би ова збирка била објављена и сачувана од заборавља, побринуо се Драгомир Дујмов, професор српског језика и књижевности, који је о овом како каже болном младићу, који је преминуо у својој 31. години (1901–1931), некада раније чуо од Пере Милошевића. Стицајем околности, Дујмов је успео да дође и до рукописне збирке песама, коју је брижно све ове године чувала Бојана Чобан Симић, прва директорка самосталног Српског забавишта, основне школе и гимназије у Будимпешти и са радосћу је уступила колеги Дујмову, јер је схватила колико је значајно за Србе у Мађарској чување од заборавља свих културних трагова које Срби остављају овде. Тако је збирка песама заживела и овом приликом је представљена јавности, наравно, у родном месту њеног аутора.

Директорка Српског венца, Зорица Јурковић Ембер је поздравила присутне, а улози модератора нашао се уредник саме збирке, професор и књижевник Драгомир Дујмов. У програму су учествовале и матуранткиње Српске гимназије из Будимпеште, Тијана Мајданџић и Јана Шошић, које су у пар наврата читале песме из

збирке, као и Давид Ередич и његов трио, који су својим музичким нумерама ово вече учинили још квалитетнијим.

Директорка центра је посебно поздравила и професорку Бојану Чобан Симић као врсног znalца историје Помаза и помашких Срба, захваљујући чијем труду и брзи је сачувана ова рукописна свешчица.

Уредник збирке је говорио о почетку рада на овом издању, о фантастичном младићу кога на жалост нико од присутних није имао прилику да упозна:

– Сматрам да нема случајности у животу. Прелиставајући са братом стране старог „Народног календара“ из далеке 1984. године, издање Демократског савеза Јужних Словена у Мађарској, наишао сам на један чланак сада већ покојног, нашег великог пријатеља Пере Милошевића који је објавио напис о Арси Шошићу. Ја сам се изненадио, јер нисам знао за њега и назвао сам Бојану, моју бившу директорку да је питам да ли зна нешто о рукописној свесци овог младог песника – испричао је Драгомир.

У наставку његовог излагања сазнали смо да се свеска налазила баш код Бојане и била је врло рада да је усту-

пи, како би се песме објавиле. Пронађене стихове Дујмов карактерише као романтичне и лепе, пуне лирике и веома вредне, у којима је ипак, због песниковог самог живота и болести, најприсутнија туга. Овом приликом Дујмов се присетио још једног издавачког подухвата чувања стваралаштва од заборавља. Наиме, ради се о песмама Љубинка Галића, сантовачког пароха, који је писао песме, али нико се није сетио да му изда збирку, па се он побринуо за то.

– Морамо рећи да је Арсо Шошић ушао у историју српске књижевности у Мађарској, јер за сада не знамо ни једног другог песника или књижевника који се бавио писањем стихова између два светска рата у Мађарској – рекао је Дујмов.

Такође је истакао и како му је жао што нема више таквих људи за које се не зна, али у исто време испричао је како се увек распитује да ли постоји још неко ко је писао и стварао на територији Мађарске, како би се тако стваралаштво објавило.

Гимназијалке су у току вечери прочитале песме: Две жртве, Глас летње вечери, Под меким крилом, Соната Милеси, Затворен прозор, а публици се обратила и присутна Бојана Чобан Симић, која је добро знала ко је заиста био Арсо Шошић:

– Мојој мами је Арсо Шошић деда ујак, који је био прворођено дете у својој породици. У то бурно доба ратова, два светска рата, нажалост су се десиле две велике трагедије у свим породицама. Све што ја о овом песнику знам, знам из помашких матица. Арсо је био прво од четворо деце, али нажалост, сва деца су преминула осим Ђуре. Јако је занимљиво да је у њиховој породичној кући, где су Светог Николу славили као свеца, мајка

отпустила све постове и тако је озбиљно постила да је за време поста изгубила вид, али то није било трајно и вид јој се вратио када се вратила на нормалну исхрану. Памтим је добро – била је мала, астматична жена, која је таквом добротом зрачила, да је се сећам као најмилије старе баке. Није много уживала у једином сину ког је имала, јер није имао неки напредак у животу, какав би можда имала остала деца коју је изгубила. Била је јако поносна на свога Арсу, који је чак написао текст за свој надгробни споменик: „На црквици мало звоно, вечером тихом звони, над гробом ми сакупљени, шуме тихо мирни чемпреси.“

Присетила се Чобан Симић да су ти чемпреси до пре једно 5–6 година заиста постојали и шумили, али онда их је нека болест напала и нестали су. Покушала је са више садница да их спаси, али није успела.

Драгана Меселџија

ИЗ ПРИКАЗА ПЕТРА МИЛОШЕВИЋА

Милошевић је, како стоји у предговору збирке „Иванско цвеће“ у свом приказу изнео занимљиве детаље: „До сада једина пронађена свеска његових песама очигледно је коначни, чист препис стихова које садржи; нема у њој исправака, писана је уједначеним, исписаним, лепим рукописом. На првој страни свеске, као наслов пише »Дневник«, испод тога је мото: »Време лети, дани цезну (Као чунак мали) Ког низ воду тихо гоне (Ти немили вали)«... „У јавности је тај наш песник потпуно непознат, а њему знају само рођаци и бивши, још живи пријатељи и познаници.“

Књига је настала захваљујући Задужбини Јакова Игњатовића и финансијској помоћи Српске народносне самоуправе у Ержебетварошу у Будимпешти, а за графички дизајн и изглед збирке „Иванско цвеће“, у којој се налазе и фотографије руком написаних песама и цртежа насталих од стране аутора, побринуо се Зоран Меселџија и Зид Студио.

ЕТИМОЛОГИЈА ПРЕЗИМЕНА ШОШИЋ

На самом крају, Бојана Чобан Симић је прочитала и родослов ове породице и зна се да је Шошић по етимологији грчка реч и значи или спаситељ или храбар јунак. Боравили су око Скадра, а у 14. веку су били на територији дешчанског властелинства, у 16. радили као рудари на Копонику, а у 18. око Александровачке жупе – били су виноградаре. Негде је заведено да су 30 мачева Шоша ратовали у Мађарској у аустроугарско-турским ратовима. Занимљиво је да је једна грана Шошића везана за Чобанац, али их сада има већ и у Калазу и у много више места.

Разговору се прикључила и ученица Јана Шошић, која је истакла да се њен брат већ бави истраживањем њиховог породичног стабла и он жели да изда књигу која се тиче искључиво њихове породице Шошић, јер су они потенцијално најстарија породица која толико далеко може да продре у своју историју.

Програм у Текелијануму

КУЛТУРА

Ленкино сазвежђе – стазама Дунђерских

Дом културе из Србобрана гостовао је програмом Ленкино сазвежђе – стазама Дунђерских, који се састојао из три дела.

У првом делу гости су говорили о породици Дунђерски кроз историју, други део је био посвећен награди Ленкин прстен и њеним лауреатима, а у трећем делу одиграна је представа под називом „Од раја до безњенице“, драмски приказ о трагичној љубави Лазе Костића и Ленке Дунђерски, по тексту Зорана Суботичког.

У свечаној сали попуњеној до последњег места, окупили су се Срби из Мађарске, дипломатски кор наше амбасаде у Будимпешти, свештенство Епархије будимске, председници и чланови српских институција, професори и ђаци Српске школе „Никола Тесла“ и провели једно дивно вече. Богат информативно-научни и културни програм два сата је држао будном пажњу гледалаца.

На самом почетку све присутне је поздравила Зорица Јурковић Ембер, директорка Културног центра „Српски венац“, који је био организатор и покровитељ ове манифестације. Програм је отворио песник Горан Благојевић, говорећи песму Лазе Костића „У споменицу Ленки Дунђерској“. Дејан Корцеба, в.д. директор Дома културе Србобран, захвалио се на могућности да свој програм прикаже у Текелијануму, на светом месту српске културе, историје и традиције. Говорио је о пројекту Ленкино сазвежђе – Стазама Дунђерских, који је осмислио Дом културе Србобран, а подржали га Општина Србобран и Покрајински секретаријат за културу, са циљем да се повежу она места, они градови који су везани за живот породице Дунђерски. Ове године су то Гацко, одакле породица потиче, затим Будимпешта, где се Ленка Дунђерски школовала, као и Беч. „Дом културе Србобран је осмислио овај пројекат, јер наше место у срцу Бачке има велику древност. Спомоње се још 1338. године под називом Сент-Томаш. Има бурну историју, а преломни догађај је била Револуција 1848. године. Био је важно упориште у борбама вођеним

за аутономију и национална права Срба у бившој Аустро-Угарској. Одакле и потиче име града. У овој револуцији је страдало 33 члана породице Дунђерски“, рекао је Корцеба. Затим је о породици Дунђерски говорио мр Павле Орбовић, кустос Градског музеја Врбас. „После вишедеценијског ћутања и скривања, ми ову породицу поново откривамо и стављамо је на историјску сцену. У тровековној историји Дунђерски су се свуда проналазили, почевши од Херцеговине, одакле су се доселили у Војводину“, рекао је Орбовић. Породица Дунђерски се први пут помиње у записима у Суботици 1837. године. Успон породице Дунђерски почиње у Србобрану, где они стичу богатство и углед захваљујући земљорадњи, а прва особа која постоји у записима је Аврам Дунђерски. Најмлађи син Аврама био је Гедеон, зван Геца, који је био зачетник богатства. Својим напорним радом стекао је велико богатство, био је добротвор и учествовао је у разним хуманитарним акцијама. Улагао је у културу и школовање. Имовину је изгубио током Револуције 1848, али је успео да је поврати уз помоћ свог најмлађег сина Лазара. Он је увећао стечену имовину. У Бечу уписује студије права, али се због болести враћа у Србобран и посвећује се пољопривреди. Постао је чувен по свом богатству. Са супругом Софијом имао је два сина и три ћерке, најмлађа је била Ленка. Као и сви Дунђерски био је добротвор и много новца је дао у добротворне сврхе. Умро је у дубокој старости у Бечком санаторијуму, а сахрањен је у Србобрану, у капели где почива тринаест чланова ове породице. Између два светска рата породица Дунђерски се бави индустријом, а после Другог светског рата ова породица доживљава историјски крах, где су полако нестајали. У обичном свету најпознатија је лоза Лазара Дунђерског, односно прича о његовој ћерки Ленки и Лазу Костићу. Лазареви синови улажу много у културу, науку и образовање. Ге-

деон веома млад постаје доктор права, Ленка постаје прва образована девојка у време када жене нису биле често школоване, а Ђорђе завршава пољопривредну академију. Између два светска рата баве се производњом серума, конзерви и конзервиране хране. За време Другог светског рата помагали су српску децу заточену у логорима. После рата, нова власт за њих није имала превише разумевања, остали су без целог свог богатства и завршили у једној тужној причи. „Ми данас имамо задатак да васкрснемо њихову причу, њихову улогу у историји српског народа и мислим да смо на добром путу“, речи су којима је своје излагање завршио Орбовић. Реч је преузела др Јелена Веселинов, управник послова Матице српске која је говорила о два зборника, који су резултат научних скупова у Србобрану и резултат сарадње Општине Србобран и Матице српске. Веселинов и Орбовић су иначе аутори научних радова са Научних скупова о породици Дунђерски, који су изашли у зборнику под називом „Породица Дунђерски – грађанска култура српске Војводине“. По речима др Јелене Веселинов, породица Дунђерски је важна и за Србобран, али и за Матицу српску, управо због тога што су њени истакнути чланови били како задужбинари, тако и председник Матице српске, др Гедеон Дунђерски (1910-1920). Он је у најтежим годинама за њу, спасао Матицу српску да је мађарске власти не укину. Ова тема је окупала и везала значајне и признате стручњаке из различитих области, да сагледају породицу Дунђерски свако

са аспекта области којом се бави да би направили једну целокупну слику о њима. „О породици Дунђерски је до сада писано парцијално и врло често у не баш најбољем светлу. С обзиром на то да су после Другог светског рата доживели потпуни материјални крах, умањиван је и значај ове угледне породице, јер је нови друштвени поредак имао нови систем вредности“, рекла је др Јелена Веселинов.

С обзиром да је породица Дунђерски значајна не само као мецена уметности и културе, већ исто тако и као инспирација уметницима, о овој породици се говори и на уметнички начин. Из овог разлога је пре осамнаест година у Србобрану установљена манифестација „Ленкин прстен“ и књижевна награда за најлепшу љубавну песму објављену на српском језику претходних годину дана. Први добитник ове награде 2006. године, био је српски књижевник Матија Бећковић. О манифестацији „Ленкин прстен“ говорила је Биљана Пушкар, професор књижевности, а Горан Благојевић је одређивао четири награђене песме.

У последњем делу програма глумци Јована Радовановић, као Ленка Дунђерски, Ервин Хаџимуртези (члан Позоришта младих у Новом Саду), као Лаза Костић и Миодраг Петровић (гумац Српског народног позоришта у Новом Саду), гледалишту су дочарали несрећну љубав Ленке и Лазе, њихова размишљања, дилеме и безизлазне ситуације, а представа је завршена стиховима најлепше љубавне песме Santa Maria della Salute.

Катарина Павловић Бачи

ШКОЛСТВО

Школско такмичење у рецитовању

Припрема, позор, креће рима

У среду, 15. новембра, Српски образовни центар „Никола Тесла“ Основна школа у Сегедину била је испуњена стиховима које су рецитовали ученици, а све се дешавало поводом школског такмичења у рецитовању. Овај догађај био је само увод у државно такмичење у рецитовању и казивању прозе српских школа у Мађарској, које ће бити одржано 24. новембра у просторијама СОЦ „Никола Тесла“ Основне школе у Ловри.

На школском такмичењу у срп-

ској школи у Сегедину учествовало је 29 ученика, у три категорије. Прву категорију су чинили ученици првог и другог разреда. Другу категорију чинили су ученици трећег и четвртог разреда, а трећу категорију ученици петог и шестог разреда.

Такмичењем је председавао жири у саставу: Душица Зорић, учитељица и бивша директорица школе у Дески, Дајана Ђукин, професорица енглеског и српског језика и Миленко Радић, новинар и професор. Једногласном одлуком жирија по-

дељене су следеће награде по категоријама:

У првој категорији прво место је заузео Вукашин Игњатовић, друга је била Ивона Човић, а трећа Јелена Миленковић. Посебну похвалу добиле су Камелија Пушкарева и Наташа Косо. У другој категорији прво место заузела је Ана Никшић, други је био Бенет Петер Хорват, а трећи Рокуш Чобан. Посебну награду добио је Боћан Лабоди. Међу најстаријим рецитаторима на школском такмичењу најбоља је била Миона Игњатовић, након ње се одмах на-

шла Анастасија Мићић, док је треће место заузела Ива Деак. Посебну награду је примио Булчу Хомпот. Сви награђени ученици добили су дипломе и пригодне поклоне.

Колектив школе, уз координацију учитељице Тимее Бицок, сјајно је организовао ово школско такмичење, које је послужило и као селекција за наредно такмичење, али и као добра вежба рецитаторских вештина за надлазеће изазове. Сви ма желимо пуно успеха у даљем такмичењу.

Горана Копоран

Литерарно вече

Додела студентских стипендија на конкурс „Прочитај књигу“

Након прошле и ове године „Дани српске културе у Сегедину“ били су обојени програмском понудом „Прочитај књигу“.

Сегединска месна српска заједница предвођена председником Чедомирем Адамовом и чланом организације Миленком Радићем, поново је у традиционалну манифестацију уврстила приредбу, која се фокусира на студенте сербистике Сегединског

универзитета. Наиме, руководство цивилне организације је прошле године успело да активизира и придобије студенте, унапреди сарадњу са Катедром за славистику, штавише, у сагласности са челништвом Института за словенске језике и ове године расписао је конкурс за студенте сербистике у циљу доделе стипендије онима који успешно учествују на конкурс „Прочитај књигу“.

Финале конкурса уприличено је 15.

новембра у клупским просторијама Сегединске месне српске заједнице. Треба рећи да су два студента овом приликом писала о роману Слободана Тишме „Бернардијева соба“ који је 2016. године освојио престижну НИН-ову награду. „Бернардијева соба није само роман као догађајност, већ прича која је пронашла и аутора и читаоце, и вози нас и вози у чудесној наизменичности узлазних и силазних лукова на Јадранској магистралу. Испресецањем путања фениксрвене бубе и тамног мерцедеса, у тамнољубичасто море, у велики хладни Океан. Роман који је кантата, распричава се као музика – и на плану доживљаја. Реч је о прозно-поетском меланжу, приповести и рефлексјама, музици и сликама, алхемијским претапањима догађаја, размишљања, боја и облика, намештаја, собе, града и океана.“

Како Клаудија Тот, тако и Емилија Рац су на својствен начин анализирале прочитану књигу. Емилија Рац, која је по други пут учествовала на конкурс „Прочитај књигу“, вратила се Милошу Црњанском о коме је писала прошле године (тада је изнела утиске о „Дневнику о Чарнојевићу“) па је овом приликом направила паралелу између јунака Слободана Тишме и једног од

најзначајнијих стваралаца српске литературе XX века, рођеног у Чонграду.

Током вечери, конкурсанци су се најпре представили, а потом и изнели образложење зашто су се одлучили за изабрано литерарно дело.

Књижевни форум је водио професор Роланд Орчик, универзитетски ађунт, а главни актери вечери су путем краћих анализа презентовали поруче књижевних остварења.

Треба рећи да је радове судената оценила стручна комисија, која је задовољно констатовала да су конкурсанци одабрали доста комплексна дела за тумачење, свој део посла обавили су на завидном нивоу.

Учесницима конкурса је Сегединска месна српска заједница и ове године доделила стипендију.

Све то значи да се сарадња Сегединске месне српске заједнице и студената сербистике Сегединског универзитета наставља и нема сумње да ће се до године поново нагласак ставити на читање књиге.

Јер, „књига је најспорија у медијском простору, али она људском духу дарује више моћи од било ког другог медија. Она је стварана речју, логосом, божанском стваралачком снагом. Зато и књига том стваралачком снагом инспирише читаоца на сваковрсно стваралаштво и зато је вечна, ма колико се мењао њен изглед и технологија њеног стварања. Књижевно дело треба читати смирено, помно се напајајући духовном снагом из њега. Стога је мање важно колико смо књига прочитали, него колико смо се њима духовно оплеменили.“

П. М.

Српске судбине током револуције 1848/1849. године (85)

Страховити напад на сегединске Србе

„Здраво много Срба је страдало!” – започе своју тужну причу Јован Сремац. „Биће можда и око шездесет душа!”

Времешни сегедински трговац Димитрије Вилински бринуо је због куће и магацина, но понајвише је страховао због судбине свог Теодора, најмлађег сина који је службовао у Сиригу. И не нађе се ама баш нико ко би му поуздано могао рећи шта се то одиста догодило у том несрећном банатском селу. Од света одвојен, до Димитрија Вилинског нису приспевале нове вести.

Вазда замућена, жућкаста Тиса протицала је мирно китећи се игром виров. Из правца ђалског рита допирало је задовољно кевтање и болно завијање шакала.

Два-три дана по доласку Вилинског на аду, однекуд се искрцаше и нови бегунци. Угледни адвокати и часни представници сегединске српске заједнице: Јован Сремац и Михаило Лефтер са својим породицама. Са њима пристиглоше и једва дочекане вести.

- Здраво много Срба је страдало! – започе своју тужну причу Јован Сремац. - Биће можда и око шездесет душа!

- То засад нико не би знао поуздано касти! – дода Лефтер, члан уважене породице грчког порекла.

- Господе! – снебивао се Вилински.

- Прво су нарнули на дућан Јове Жеравице! – настави Сремац. - О њему су се шириле гласине да у подруму скрива србијанског официра и да је нагомил'о око двеста кубура, сијасет фишека, куршума и више ардова барута. Ти зулумћари су закевали да

им он о'ма' преда сву цебану и оружје, ал' се Жеравица није дао тек тако заплашити. Истер'о ји је из дућана. Е, ондак су злотвори почели да се гуркају, да лармају, да кидишу и да раз-

бијају. Пушкама, бајонетима и сабљама су напали Јовине момке. Све су ји потаманили. Ондак су упали у дућан, па о'ма' почели да краду и отимају. Жеравица је, кажу, побего' на чардак, па се тамо закључо.

Ту му се скривала цела фамилија. Кад су те хармије провалиле врата, први злотвор који је уш'о у собу пиштољом убио је Жеравицу. Сва срећа, па се ту наш'о и горњоварошки капетан Цико. Он је зауставио даље крвопролитије. Тако је тај 'рабри Маџар спасио целу Жеравичину породицу: жену, сина, снају и унучад. Једино је сиромашки Јова настрада'о!

- И његови верни момци! – добаци Лефтер.

- Тако је! А онда се та булумента бацила на силно богатство. Све што су нашли у кући, све су брзо разграбили.

- Страшно! Јадан Жеравица! Бог да му душу прости! – рече Вилински, па се прекрсти.

- На исто тако свиреп начин убијен је и Тоша Дамјановић. Пондак су ти крволоци опљачкали Лаушевићеву кућу и дућан, затим нашу цркву, па чак и Иванковићев дом, иако он није Србин – настави Лефтер.

- Страдало је много богати' трговаца. Начуо сам тако да су и оног

несрећног Шандора Субића у његовој кући на смрт претукли – дода Сремац.

- Еј, барабе! Убише нам тол'ко ваљаног човека, поштеног трговца и дугогодишњег татора – уз дубок издах ће и Димитрије Вилински.

- Није га спаса'о ни то што му је млађи брат Пера, о'ма' на почетку буне, к'о делегат закево' да се на варошку кућу уместо царског, мет'е маџарски барјак. А сам Субић није им'о никак'е хасне ни од тог што је његов Пера ступио мед хонведе – одмахну руком Сремац. (...)

Драгомир Дујмов

Приказ погрома у 19. веку

Госповање у Текелијануму

Наступ Српског пјевачког друштва „Јединство” из Котора

У петак, 10. новембра 2023. године, у свечаној сали Текелијанума у Будимпешти, омладински хор Српског пјевачког друштва „Јединство” из Котора је одржао целовечерњи концерт. Концерту су присуствовали Њ.Е. Александар Лончаревић, отправник послова Амбасаде Републике Србије у Мађарској, Ивана Кунц, први саветник Амбасаде Републике Србије у Будимпешти, свештенство

Епархије будимске и љубитељи духовне музике и хорског певања.

Интерсантно је да је ово певачко друштво основано 1839. године, а забележено је да је група которских певача организовано присуствовала сахрани Петра I. Петровића Његоша, односно да су деловали и десетак година пре званичне регистрације.

Извор: Варош ТВ

КУЛТУРА

НЕВЕН

Нејовање традиције и обичаја

Јесењи породични дан у Дески

Да је традиција саставни део сваког друштва и да се те традиције и обичаја држе у дешчанском забавишту и школи, показали су нам сви њени чланови на овогодишњем јесењем дану.

У главном граду севернобанатског округа, у Кикинди, сваке године се, већ неколико деценија одржава популарна манифестација „Дани лудаје“ која је ове године била једна од инспирација за Дешчане. Символично је изабран и датум, 26. октобар, Светски дан бундеве. Традиционална манифестација у Кикинди, која се последњих година одржава у септембру месецу, промовише културу, локалну кухињу, рукотворине, старе занате, а на тај начин се чува традиција овог краја Војводине. А Дешчани као најсевернији Банаћани негују све ове вредности којима су се од давнина бавили њихови преци.

– Оно што желимо да сачувамо од обичаја у овом периоду године, јесте и традиција узгајања бундева, или лудаја, или тикве, како је све зовемо. Још као деца смо у овом периоду, када је

сезона лудаја у пуном јеку, имали задатак свакодневно да прикупљене лудаје сечемо, и са њима хранимо коње и осталу марву. Скупљали смо и семенке, које смо чистили и пекли у пећи, а то је била укусна послastiца у хладним данима. Наравно, тај задатак нама је био често досадан, па смо од лудаја умели да правимо разне фигуре, да их резбаримо, али и да правимо маске. Што је иначе и био обичај у Банату од памтивека. Тако да је лудаја, у јесењем периоду била свакодневно присутна у нашим животима. Знали смо често у време кишних дана, да се сакривамо испод листа лудаје. Она није коришћена само за стоку већ и у исхрани нас људи. Правиле су се савијаче са лудајом, па проје са лудајом, и била је најважнија намирница у исхрани, као сезонско поврће. У овом северном делу Баната био је обичај да се од лудаја праве маске којима су се људи плашили и шалили. Лудаја је била једна од централних намирница у животу паора па се и ми трудимо да одржимо тај вид живота и прикажемо деци шта је заправо лудаја представљала у старинском паорском животу и гастрономији. – поделио је своја сећања са нама Кристифор Брцан, председник Српске народносне самоуправе у Дески.

А све то врло вешто у свом раду имплементирају и васпитачице и учитељице Српског образовног центра „Никола Тесла“. У Зеленој башти која се налази у склопу забавишта, школе, али Центра „Свети Сава“, школарци су са својом учитељицом Олгом Шпангберг садиле бундеве, али и друго поврће и воће. Пре два

месеца, забавиштанци су брели јабуке и шљиве од којих су са својим васпитачицама кували пекмез. Тих дана су по традиционалном рецепту припремили и туршију. Вредне дечије ручице су све припремиле самостално. Огладнели од припреме свих ових јесењих ђаконија, правили су бакин колач који је најукусији са пекмезом од шљива.

Све је почело неколико дана раније, када су прве лудаје почеле да пристижу за планирани породични дан. Забавиштанци су били веома вредни. Правили су пите са лудајом по правом банатском рецепту, са васпитачицом Тијаном, Зрењанинком, и васпитачицом Сањом, иначе Кикинђанком, као и са Мелиндом, рођеном Војвођанком, и осталим својим драгим васпитачицама и дадиљама, које са њима заједно чувају ово традиционално јело од заборавља. И они су сакупљали семенке како би један део могли засадити када за то дође време, а други део, наравно за печење и грицкање.

– Ја сам рођена и одрасла у Кикинди, у класичној банатској породици. Иако већ дуже времена не живим тамо, у срцу сам и даље Кикинђанка. Долазак у ову средину, за мене није било ништа ново већ само враћање „кући“. Образовање се сада заснива на модерним концептима, на новим основама васпитања и образовања, али исто тако мора да садржи и традиционалне основе и моделе. Имам срећу што сам студирала у Кикинди, на Педагошкој академији, која је препознала традицију као важан камен темељац у изградњи предшколског система. Сваке године се и даље трудим да одем на „Дане лудаје“, а ове године посета је била од великог значаја: прикупити што више материјала за наставак рада у дешчанском забавишту, очувати традицију, као и остваривање важних контаката за неку будућу сарадњу – сазнајемо од васпитачице Сање Симулов.

Веома вешти су били и ученици 2. разреда, који су имали помоћ своје учитељице Силвије Младеновић. Укупно је направљено десет великих плехова пита са бундевом, која је била послужена родитељима и деци, на сам дан окупљања.

Спортске игре и такмичења за децу подразумевали су игре са бундевом. Подељени у неколико екипа, такмичили су се једно поред другог и школарци и забавиштанци и тиме доказали да забава нема ограничења и да добро могу да сарађују и млађи и старији. Сви су били победници, јер је једино важно било учествовати и добро се осећати.

Родитељи, који су почели да пристижу у поподневним часовима, латили су се посла, и са својом децом кренули у резбарење и осликавање бундева.

Да се ради о добро организованом догађају уверили смо се и сами, јер су поред резбарења и украшавања бундева, сви имали прилику да се опробају у ручном раду, прављењу бундева од природних и вештачких материјала, које је за ову прилику припремила и реализовала Ева Брцан, руководилац радионице „Златне рупе“.

На крају овог дружења, стручни жири изабрао је најуспешније радове. У категорији „Најлепше осликана бундева“, награда је припала Стефанији Мелар, ученици 3. разреда. А у категорији „Резбарења“, најуспешнија била је Панка Дароци, из забавишне групе „Јежићи“, са својим татом.

Судећи по томе да је мрак већ увелико пао када су присутни почели да напуштају двориште центра, да су тепсије са питом биле празне, да су деца молила родитеље за још који минут дуже, можемо закључити да одржавање традиције има своју вредност, да напор наставног и ненаставног кадра у Десци није узалудан у континуираном раду са децом, у средини у којој су помирени Срби и Мађари, који живе, прихватају и поштују једни друге и своје обичаје.

Сања Симулов

ОПТИРАЊЕ 100

Српска месна самоуправа у Батањи и Самоуправа Срба у Мађарској срдечно Вас позивају на обележавање

100. годишњице почетка масовног организованог оптирања Срба из Мађарске у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца,

које ће се одржати **15. децембра 2023. године (петак) у Батањи, низом програма од 10 до 18 часова.**

ПРОГРАМ

10:00 Долазак гостију у Батању, добродошлица код српске школе (Хуњадијева ул. 43-45.)

10:30 Ванредни час у Српској школи и забавишту у Батањи са програмом ученика школе

11:30 Помен у српској православној цркви Рођења Пресвете Богородице

12:30 Одлазак на батањску железничку станицу, полагање венаца

13:30 Ручак за госте

14:30 Заједничка свечана академија Српске самоуправе у Батањи и Самоуправе Срба у Мађарској (Градска кућа у Батањи)

16:00 Промоција књиге Милана Мицића „Срби оптанти из Мађарске у Југославији 1921–1941“ у издању Српског института и отварање изложбе о оптантима у Србији (Дом културе у Батањи)

17:00 Пројекција краткометражног документарног филма „Сусрет и сећање“ и литерарни програм Српског позоришта у Мађарској, Културног центра „Венац“ и драмске секције Српског образовног центра „Никола Тесла“ (Дом културе у Батањи)

18:00 Закуска пред пут и испраћај гостију.

Самоуправа Срба у Мохачу и месна Српска читавоница

срдечно Вас позивају на промоцију књиге

„Парохије Карловачке митрополије“ аутора Милана Дујмова,

која ће се одржати у мохачком Српском клубу

16. децембра у 17 сати

Милан Дујмов
Парохије
Карловачке митрополије I

ЈАВНО САОПШТЕЊЕ

Самоуправа Срба у Мађарској у свом пословању жели да буде транспарентна, да негује међусобно поверење и исправан начин комуникације са српском заједницом и из тог разлога се обраћа читаоцима Српских недељних новина.

Упућена су нам питања поводом одлуке повлачења расписа конкурса на директорско место Српског забавишта, основне школе, гимназије, колегијума и библиотеке „Никола Тесла“ у Будимпешти, (о којем желимо да Вас информисемо), а да бисмо избегли недоумице и нетачне информације, желимо да Вам се обратимо.

Расписивање конкурса након последње седнице Скупштине ССМ технички није било могуће због недостатка адекватне одлуке. Сваки будући корак супротан од овог тумачења не би био у складу са правилником функционисања ССМ. Одлука ће бити припремљена за наредну седницу, а нашем Српском образовном центру „Никола Тесла“ у Будимпешти, као и свим српским школама у Мађарској желимо срећан јубилеј од 30 година самосталног српског школства.

ХРАМ СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ГЕОРГИЈА У БУДИМПЕШТИ

РАСПОРЕД БОГОСЛУЖЕЊА ЗА МЕСЕЦ ДЕЦЕМБАР 2023.

02. 12. субота – Вечерње	16 ч.
03. 12. недеља – Света Литургија	10 ч.
03. 12. недеља – Вечерње	16 ч.
04. 12. понедељак – Ваведење Пресвете Богородице	Света Литургија 10 ч.
09. 12. субота – Вечерње	16 ч.
10. 12. недеља – Света Литургија	10 ч.
16. 12. субота – Вечерње	16 часова
17. 12. недеља – (Детињци)	Света Литургија 10 ч.
18. 12. понедељак – Вечерње	16 ч.
19. 12. уторак – Свети Николај Мирликијски Чудотворац – Никољдан	Света Литургија 10 ч.
23. 12. субота – Вечерње	16 ч.
24. 12. недеља – (Материце)	Света Литургија 10 ч.
30. 12. субота – Вечерње	16 ч.
31. 12. недеља – (Оци) Света Литургија	10 ч.

Јушрење се служи свакој дана у 8:00 часова

ИНФО

Срдечно вас позивамо на премијеру представе Српског позоришта у Мађарској и Културног центра „Српски венац“

„Коштана“

Дођите с нама на путовање у душу Коштана, Миткета и Вас самих!

2. децембар 2023.
од 19 часова

Цена улазнице:
3500 форинти

Адреса:
1065 Budapest
Nagymező utca 49.

СРПСКА САМОУПРАВА У БУДАЕРШУ СРДАЧНО ПОЗИВА ВАС И ВАШУ ПОРОДИЦУ НА

СРПСКО – ГРЧКО ПЛЕСНО ВЕЧЕ

КОЈЕ ЋЕ СЕ ОДРЖАТИ

У ПЕТАК 1. ДЕЦЕМБРА 2023. СА ПОЧЕТКОМ У 18. ЧАСОВА

У БУДАЕРШУ !

Адреса:

PostART

2040 Budaörs, Clementis László u. 2,

Улаз је слободан!

Финансира Општина Будаерш!

**СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ
СРБСКЕ**

НАРОДНЕ НОВИНЕ.

www.snnovine.com

СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ – Лист Срба у Мађарској ✦ Издавач: Српски медијски центар (ДОО-Кфт) ✦ За издавача: Радојка Филаговић ✦ Главни одговорни уредник: др Драган Јаковљевић ✦ Вршилац дужности главног одговорног уредника: др Предраг Мандић ✦ Финансијер: Кабинет мађарског премијера (Miniszterelnökség) и Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. ✦ Фотографије: Иван Јакшић ✦ Седиште редакције: Falk Miksa u. 3, 1055 Budapest ✦ Поштанска адреса: Szerb Országos Önkormányzat, Szerb Hetilap, Falk Miksa u. 3, 1055 Budapest ✦ Контакт: srpskenedjeljenovine@gmail.com Web: www.snnovine.com ✦ Графички прелом листи: Тибор Фуксел ✦ За штампању: Szedéstűkő Bt.: Ференц Ибш ✦ Текстуралне прилоге и фотографије примамо искључиво у електронској форми. Уредништво задржава право лекторске обраде и скраћивања текстова у складу са расположивим новинским простором. ✦ СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ су 2013. године награђене угледним друштвеним признањем – ВЕЛИКОМ ПЛАКЕТОМ УДРУЖЕЊА КЊИЖЕВНИКА СРБИЈЕ, за објективно и правовремено информисање, неговање српског језика и ћирилице и јачање веза српске заједнице у Мађарској са матичном државом Србијом и Удружењем књижевника Србије. ✦ HU ISSN 2061-0238

ДУХОВНОСТ

Храмовна слава у манастиру Грабовцу

Наша светиња добила два нова предивна звона

У манастиру Грабовцу 21. новембра достојно је прослављена храмовна слава – Сабор Св. архангела Михаила.

Иако је празник патрона светиње пао на радни дан, изненађујући је био број српских православних верника који су се окупили из Хрватске, Србије и Мађарске, како би прославили заштитника светиње, једног од седморице највиших архангела у чину архистратига, односно, војводе.

Сви они молитвено су учествовали у светој архијерејској литургији коју је уз саслужење свештенства служио Његово Преосвештенство епископ будимски г. Лукијан, а литургијском благољепију допринели су појци из Инђије, Србије.

У склопу празничног богослужења благословом Њ. П. епископа будимског г. Лукијана, свечану славску беседу одр-

жао је протонамесник Јован Бибић, парох сантовачки који је честитајући велики празник, између осталог, рекао следеће: „Помињање святих Анђела датира још из Старог века где видимо да пророк Мојсије поставља у законском светилишту

два златна Херувима над ковчегом завета, а данашњи празник је установљен у време александријског патријарха Александра као сабор архистратига Михаила и осталих сила небеских и то баш у месецу новембру (8. по старом календару) јер је, заправо, девети месец од месеца марта, који се сматра тренутком стварања света. А девети месец, после марта, узет је због девет анђеоских чинова, који су најпре створени. Свети Дионисије Аеропагит, ученик апостола Павла, описао је ових девет чинова у књизи „О небесној Јерархији“. У тој строгој анђеоској хијерархији, војвода анђеоске војске је архистратиг Михаило, јер је својим деловањем спасао многе анђеле отпале од Бога, које је Луцифер повукао са собом у пропаст. Тако су се духовне силе поделиле на добре и зле, односно, анђеле и демоне. Бог је даровао архангелу Михаилу ве-

лику силу и власт, да чак спасава оне који пребивају у кукама.“

Након свечане славске беседе протонамесника Бибића, уследио је несвакидашњи, узвишени догађај, наиме, преосвећени владика Лукијан је пред манастирском црквом освештао два нова звона, која је приложио Драган Павићевић из Црвенке, Србије, док ће из средстава прикупљених од других приложника, звона бити електрификована и стављена у функцију.

Пре сто и неколико година скинута су звона из торња ове цркве и она је занемела. Због чега су скинута звона? Скинута су због тога, како би се убијали људи, како би се од њих направиле гранате топовске, да се са њима ратује. Али, све има своје време на овом свету и историја само бележи и памти, а треба да упише у летопис и овај дан. За манастир Грабовац и уопште за Епархију будимску овај дан ће бити златним словима уписан у историју, јер ће нова грабовачка звона, уз једно постојеће, први пут после 106 година хармонично забрујати у славу Божију и част Светих Архангела – нагласио је поводом освештања нових црквених звона преосвећени владика Лукијан, који је одмах потом у светом храму пререзао славски колач, односно, прелио вином и благословио.

Кумовао је Мане Мајсторовић са својом породицом из Зрењанина, а за наредну годину кумства се примио управо приложник звона, дародавац Драган Павићевић из Цр-

венке, коме је преосвећени владика Лукијан у име манастира уручио „Захвалницу“ за показану ревност и хришћанску љубав према нашем древном манастиру Грабовцу.

Епархијски архијереј је на крају празничног славског богослужења поводом свечаног обележавања заштитника светиње још једном благословио сабрани верни народ и заблагодарио кумовима.

Прослава Светог архангела Михаила, потом, настављена је пригодним послужењем у светињи, а затим и агапеом у конаку где су свештена обитељ манастира – јеромонах Митрофан, те монахиње Софија и Варвара – приредили трпезу љубави за све присутне.

Током агапеа, разговор се повео о новим црквеним звонима, односно, могућностима даљих извођачких послова у манастирском комплексу, чији је заштитник најугледнији међу бестелесним силама и најближи небеском престолу и сматра се да је он спасио војску анђела од понора палих Сатанаилових анђела.

П. М.

Посјавка о светињи

Фото-изложба о српском храму у Мечки

У маленом барањском насељу Мечки, на дан прославе светодимитријевске храмовне славе, у галерији месног Дома културе недавно је отворена фото-изложба о српском православном храму у селу, посвећеном Светом великомученику Димитрију.

Сви они, који су ове године присуствовали празновању патрона светиње у Мечки, били су ганути потезом чланова месног Немачко-мађарског пријатељског друштва, који су предвођени председником Мелитом Хенгл, одмах након празничног славског богослужења угостили Србе како из мађарског, тако и хрватског дела Барање, чајем, кафом и швапским, сланим кифлицама. Штавише, предвођени Петером Шмитом и његовом супругом Габријелом, приредили су и фото-изложбу о светодимитријевској српској православној цркви.

Поставку, која садржи не само фотографије него и цртеже, графике о нашој светињи, представио је Петер Шмит, који је нагласио:

– Још 2013. године у склопу изложбе

под насловом „Мечка у сликама“ помоћу једног паноа представили смо и српски православни храм, односно, српско гробље у нашем селу. Већ тада поздравили смо иницијативу Немачко-мађарског пријатељског друштва да се кад-тад једном припреми самостална изложба о светодимитријевској светињи и српском гробљу. Будући да од 2017. године редовито учествујемо на храмовним славама, увек смо настојали да фото-апаратом овековечимо празник патрона цркве, односно, урадили смо и фотографије о месту где почивају Срби, некадашњи жители нашег насеља. Посебно нас радује чињеница да је током последњих година дошло до извођачких радова, спољашње реконструкције светог храма. Искрено се надамо да ће се тај процес и до године наставити. У знаку наше симпатије и подршке према верским заједницама, искрено се надамо да ћемо овом изложбом изградити мост у циљу унапређења и продубљивања међусобног поштовања – рекао је Петер Шмит, главни организатор изложбе, чије је речи на

мађарском језику заинтересованој публици пренела Мелита Хенгл, председница Немачко-мађарског пријатељског друштва, која је јереју Милану Ерићу, пароху печујском, администратору парохије у Мечки уручила и пригодни поклон чланова цивилне организације: урамљену слику, пропраћену мађарским, немачким и српским текстом о прошлости и садашњости српске цркве у Мечки.

Изложбу су, иначе, отворили начелница села Ева Бенкович и јереј Милан Ерић, парох печујски, администратор рацмечанске парохије који је том приликом рекао следеће: „Захваљујемо се нашим драгим пријатељима на овој дивној фото-изложби о нашем храму и на сарадњи са мађарском и немачком заједницом овде у Мечки. Искрено се надам да ћемо ову сарадњу наставити. Молићемо се Богу да и ваша и наша црква наредне године буду обновљене!“

На крају свечаног отварања изложбе, Мелита Хенгл, председница Немачко-мађарског пријатељског друштва у Мечки, за наш лист нагласила је: „Током протеклих година између српске заједнице и месних Немаца изникло је једно пријатељство, које је с године на годину постајало све јаче. То

нас је подстакло да припремимо изложбу. Располажемо, наравно, много већом колекцијом слика, фотографија, што можда може да послужи као темељ једне нове поставке. Уједно, надамо се даљем побољшању сарадње између Срба и Немаца, наиме, ако се враћамо у прошлост, онда је оновремено у изградњи српске цркве у Мечки кључну улогу имао један Шваба из Батосека, Миклош Штандл. Базирајући се и ослањајући на ову историјску чињеницу, искрено се надамо да ће ове везе опстати и кроз двадесет, тридесет, па и сто година!“

Изложба о српској православној цркви у Мечки, у галерији месног Дома културе поменутог барањског сеоцета, може се погледати до средине децембра текуће године.

П. М.

